1.2. Madde

T BİLGİ KUTUSU

Büyük İslam âlimi ve Eşari kelamcı Gazali der ki: "Biz âleme âlem, cisim, gök ve yer olarak bakmıyoruz, bilakis onu Allah'ın yarattığı bir varlık (sun'ullâh) olarak değerlendirmeye alıyoruz."

(Gazali, İtikadda Orta Yol, s. 17.)

Varlık ve madde sorunu felsefe ve kelamın ortak konusudur. Özellikle erken dönem Grek felsefesinde, âleme genel bir bakış vardır. Âlemin nasıl meydana geldiği sorusunun cevabı aranır. Dış dünyada görülen değişikliklerin ve dönüşümün arkasında temel bir kanun olup olmadığı, varlığı oluşturan ana maddenin ne olduğu sorusu sorulur ve bu soruya su, ateş, hava, toprak gibi cevaplar verilir. Eski Yunan filozoflarından Demokritos ise varlığın bölünemez en küçük yapıtaşları olan atomlardan oluştuğunu ileri sürmüştür. Varlığı sırf maddeye dayanarak açıklamanın yetersizliğini gören Eflatun, Aristo ve İbn Sînâ gibi filozoflar ise madde dışında varlığı "ide, form, ruh ve gaye" gibi kavramları da temel alarak açıklamaya çalışmışlardır.

Kelamcılar da Kur'an'ın ısrarla vurguladığı şekliyle Allah'tan (cc) ayrı ve farklı, aynı zamanda O'nun yaratma fiiliyle var olan bir âlem anlayışını ortaya koymaya çalışmışlardır. Onlara göre madde; sonlu ve sınırlı olan, her biri Allah (cc) tarafından yaratılmış bulunan, maddenin temelini teşkil eden atomlardan (başka bir deyişle cevher veya cüz) oluşur. Bu atomların hareket, renk, şekil, tat, koku vb. akla gelebilecek her türlü niteliği ise araz adını alır. Arazlar devamlılığı olan nitelikler olmayıp her an Allah (cc) tarafından yaratılırlar. Nitelikleri olmayan bir atom ve dolayısıyla madde düşünülemeyeceğinden atomlar ve bunların oluşturduğu maddenin de Allah (cc) tarafından yaratıldığı ve varlığını sürdürmek için mutlaka Allah'a (cc) muhtaç olduğu ortadadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim **"...O, her an bir yaratma hâlindedir..."**[10] ifadesiyle bu gerçeğe işaret etmektedir.

Görüldüğü üzere daha önceki kültürlerde de var olan atom teorisi kelamcılar elinde tamamen yeni bir renge büründürülmüş ve mekanik bir işleyiş fikrinden tamamen arındırılarak ısrarla yaratma olgusuna vurgu yapılmıştır. Bu durum, kelamcıların atom teorisini benimsemesinin tamamen dinî bir temele dayandığını göstermektedir. Onlar ne salt fizikçi ne de felsefecidirler. Gayeleri bir teori geliştirmek veya var olan teoriyi işleyerek farklı bir form kazandırmak değil, ulaştıkları verilerle dinî düşünceyi pekiştirmek ve akli bir izaha kavuşturmaktır.

10 Rahman suresi, 29. ayet.